

KENNISBANK 2014

communicatie over het renovatieplan: de stap-voor-stapmethode en co-engineering

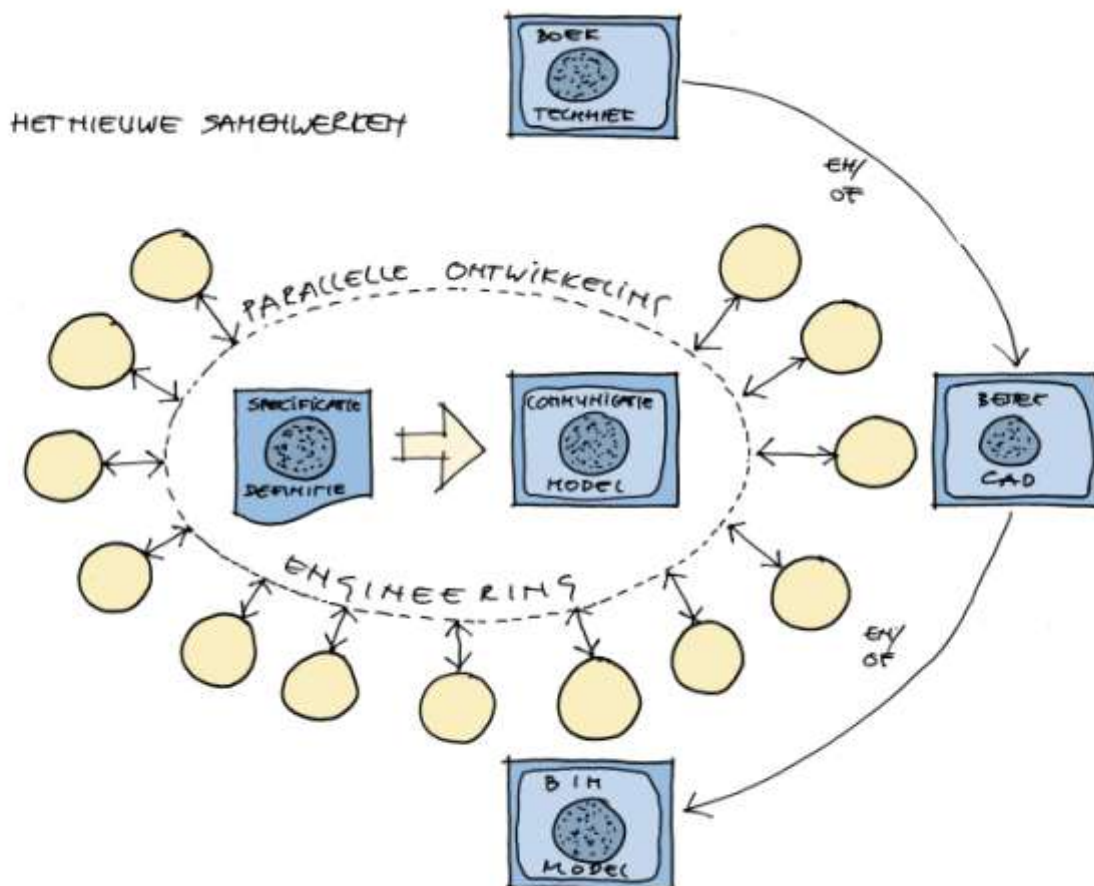
Serie over de vooroorlogse woningbouw -2-

Auteur: Martin Liebrechts, 25 juni 2014

Een proces met een duidelijke regie

Dit artikel stond oorspronkelijk later gepland, omdat ook bij mij de neiging bestaat van algemeen naar specifiek te gaan en daarbij het object als leidraad te nemen. Maar wanneer je het uitgangspunt hanteert dat het gebruik centraal staat en bij de planontwikkeling en uitvoering het teamwork voorop moet staan, behoort het eerst over communicatie tussen alle participanten te gaan. Twee aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht: de invulling van de vraag met de bijbehorende maatregelen, in samenspraak met opdrachtgevers, bewoners en gemeente (bij monumenten), en de co-engineering samen met de uitvoerende partijen. In beide processen kan de architect en/of opdrachtgever de rol van regisseur op zich nemen om de integrale afweging tussen beeld, comfort en techniek te realiseren en zo tot een samenhangend plan te komen.

De complexe opgave, die bij vooroorlogse woningen een rol speelt, vraagt om een soepel proces tussen alle betrokkenen, met de opdrachtgever als eindbesliser. Maar alles staat of valt met een duidelijke regie.

De stap-voor-stapmethode

Bewoners hebben vaak bewust gekozen voor hun woning. Ingrijpende verbeteringen staan niet bovenaan de agenda van de bewoners. Ze zijn tegen sloop en voor onderhoud, willen meer comfort, vinden dat er energiebesparende maatregelen nodig zijn en hebben zo nog hun specifieke wensen ten aanzien van comfort, uitrusting en ruimte.

Het is daarom essentieel vooraf de hoofdkaders aan te geven, ofwel voor welke exploitatieperiode, met de bijbehorende kwaliteit, en voor welk budget het proces wordt ingestoken. Dus niet alles is mogelijk, maar er valt nog altijd veel te kiezen en te beslissen.

Om zo'n proces met bewoners handen en voeten te geven, is de stap-voor-stapmethode ontwikkeld (1). Dit houdt in, dat in een aantal sessies of workshops de onderwerpen beeld, comfort en ruimte één voor één aan bod komen. Het realiseren van draagvlak en benutten van de woonervaringen van bewoners, tegen het licht van de toekomst, zijn de sleutelwoorden hierbij. Uiteindelijk moet het plan in hoofdlijnen aansluiten bij de wensen van de bewoners en de toekomstvisie van de opdrachtgever. Het resultaat dat op deze wijze ontstaat, definieert de nieuwe kaders van het plan en vormt de basis voor de technische uitwerking (engineering).

Co-engineering; samen vormgeven aan de vraag

Bewust staat er als tussenkopje: samen vormgeven aan de vraag. Het gaat erom dat een technische vertaling pas zinvol wordt als duidelijk is wat de opgave is en deze ook helder is gedefinieerd. Dat geldt zeker bij de aanpak van de vooroorlogse woningbouw, waarbij de oplossing kan liggen tussen schilderwerk en nieuwbouw.

In de voorfase kunnen er allerlei inventarisaties gemaakt worden over de bestaande kwaliteit, voor zover die in de eerste fasen van het proces - de initiatieffase en de definitiefase - nog niet bekend zijn vanuit het beheer (onderhoudsgeschiedenis) en het gebruik (bewonersenquête).

In dit kader kiezen we voor het woord co-engineering (2), waarbij de belangrijkste uitvoerende partijen en adviseurs (zeven à tien stuks) binnen de kaders van de definitie van de opgave de gezamenlijke technische optimalisatie ter hand nemen. De basis van dit proces is, naast een open samenwerking, dat de gegevens goed gedocumenteerd worden en dat overleg gebruikt wordt om vooraf ontwikkelde ideeën en oplossingen te toetsen en af te stemmen. Pas bij een intensieve voorbereiding heeft het zin samen aan de bijgestelde oplossing te werken. Teveel ontaardt het overleg in de bouw tot iets als 'roept u maar', waardoor het proces veel tijd kost en weinig effectief is. Een gestuurd proces is dus noodzakelijk. Op deze wijze moet in drie tot vijf sessies de volledige engineering haar invulling krijgen en wordt zo gericht vertaald naar technische optimale oplossingen.

De regie is de sleutel voor het succes

Gezien de hoeveelheid participanten en de vele mogelijke oplossingen, is het essentieel dat er gericht sturing wordt gegeven aan het proces. Het definiëren van het plan en de technische uitwerking, zijn relatief twee zelfstandige grootheden, die ook als zodanig behandeld dienen te worden. Gebeurt dit niet, dan overheerst vaak de toevalligheid van de techniek (3).

Bronnen/verwijzingen

- (1) 'Stap-voor-stapmethode, een werkwijze om draagvlak te ontwikkelen bij kwaliteitsaanpassing', Martin Liebrechts, Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl, 3 januari 2014
- (2) 'Het nieuwe samenwerken', Martin Liebrechts, Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl, 28 januari 2014
- (3) Karakterworkshop en co-engineering, een vorm van collectief bouwmeesterschap', Martin Liebrechts, Kennisbank Bestaandewoningbouw.nl, 20 juli 2012
- (4) In de wandelgangen worden vele begrippen genoemd om de samenwerking aan te geven:
 - co-engineering
 - co-makship
 - concurrent engineering
 - ketensamenwerking
 - co-creatie